

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Páskándi Géza: Az eb olykor emeli lábát

AZ ÜGY

**IRODALMI PÁRBESZÉDEK
AVAGY
LITERÁTORI HITVITA, HÁROM RÉSZBEN**

[Vákát oldal]

Ezekre a párbeszédre az jellemző, hogy hőseink átmenet, áthajlások nélkül, egyik percről a másikra kezdenek fennköltlen, szónokian, paposan, régiesen vagy éppen közönségesen vagy — ilyen is van — őszinte hevülettel beszélni. Ugyanazok beszélnek fennköltlen, akik azelőtt egy pillanattal közönségesen vagy őszinte hévvel. Sőt olykor egyik mondatról a másikra átmenet nélkül váltanak. Nem is jelezzük, ez érezhető. Ez a beszédmód a tudatrétegek egymáshelyezettségét jelenti, olykori megcsuszamlásait a beszédben, a nyelvben, a tudatban a múltat, jelent és az esetleges jövőt. A nyelvben — az időt. A szavakba zárt időt. Ezért nemcsak szöveget váltanak hőseink, hanem hanglejtést, beszéd-zenei ritmust, sőt szinte hangszínt is. Amikor pl. régiesek, mintha érzékien szeretnék azt a nyelvet, amelyen beszélnek, a szavak révülete, mámorea sodorja mindegyiket; amikor durvábbak — maibbak, a nyelv csak érzelmeik, gondolataik átetsző üvege, külön nem él.

Ha arra gondolunk, hogy az ember általában eléggé felszínesen él, csak egy-egy pillanatra világosul meg előtte a világ és a lét értelme, a dolgok és a helyzetek valódi mélysége, egy-egy villanatra szökken tudatába az általános, hiszen az egyesek megtévesztő sokaságában él, ha erre gondolunk, az itt olvasott beszédmódot nem tartjuk furcsának. Úgy is mondhatnánk, hogy az emberi tudatban 8 történelmi lét, a volt-lét párlata, az időtlen gondolat csak néha-néha jelentkezik, egyébként csupán közönségesen cselekszünk, és ezen vagy azon jár az eszünk, de nem a miénk a gondolat, a maga súlyával, nem gondolkodunk.

ELSŐ RÉSZ

1

(EZ AZ ÚR — öregecske — már rég ott ácsorog és topog pizsamában saját szobájának ajtaja előtt, amelyre két nulla van rajzolva. A szoba előtt többen elhaladnak.

EZ AZ ÚR mindegyik után utánaszalad, heves szóváltás, hadonászás, de senkit sem sikerül a szobájába csalogatnia. EGY NAGYON SZÉP NŐ megjelenik, EZ AZ ÚR utánalép motyogva. Ők nem látják az olvasót, ezt nem is szabad, ám az olvasónak látnia kell őket.)

EZ AZ ÚR: Honom szebbkeblű hölgye! Ó, nő! Kis-asszonyka! Asszonyka! Becses nej! Nagyságos asszony! Tekintetes asszony! Méltóságos asszony! Nagyasszony! Nemzetes asszony! Őfőméltóságú asszony! Hercegasszony! Királyasszony! Elvtársnő! Naccsád!

EGY NAGYON SZÉP NŐ (megáll): A megszólítás a folytatás prelúdjáé. *(Más hangon):* Mit óhajt az öregúr?

EZ AZ ÚR (motyog): Az ügy... Az ügy... Az ügy...

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Milyen ügyről beszél? *(Eszébe jut valami.)* Ja? Jó, hogy eszembe jut, majdnem elfelejtettem. Én azt az ügyet már rég lezártam. Kis vacak ügy volt. Megjavultam. Igazán. Abbahagytam a kis vacak ügyeket.

EZ AZ ÚR (lélegzetet véve): Az ügy... *(Motyogva.)* Az ügy...

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Mit motyog? Nem értem. Vagy egyebet akar? Beszéljen nyíltan. Felnőttek vagyunk. Ki vele, bácsi! A szükség minket megszólítani késztet.

EZ AZ ÚR (átszellemülten): Az ügy. Az ügy.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Na, tata, mi kéne, ha vóna? Nyögje már ki! Én se vagyok mai csirke. Értem én az idők szavát. Nem én vagyok Avillai Szent Teréz. *(A füléhez hajol, mintha az süket lenne.)* Ő csak a barátnóm! De útjaink elváltak, összevesztünk Szent Ágostonon. Mondja csak bátran! Segítsek?

EZ AZ ÚR (nyögve): Az ügy *(az iroda felé bök).*

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ja...? Pisikálni?

EZ AZ ÚR (még jobban nyögve): Az ügy.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Nagjobb? *(Kézen fogja.)* Na jöjjön!

EZ AZ ÚR (ellenáll, húzza a kezét): Nem! Nem! Az ügy...

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ejnye! De rossz kisfiú vagy! Inkább a nadrágba pisikálsz? Na gyere, majd segítünk, hogy semmi baj ne legyen...

EZ AZ ÚR (*ellenáll, lábát megvetve*): Nem! Nem! Az ügy... Az ügy...

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Hát akkor a néni elmegy és itthagya, és útközben sírni fog... Akarod? A kisiú ilyen kegyetlen, nem sajnálja a szegény nénit? Nem szebb lenne inkább pisikálni?

EZ AZ ÚR (*görcsösen*): Nem! Nem! Az ügy!

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Hát akkor hasadj ki, vén tökje! (*Elrohantában megtorpan.*) Majdnem elfelejtettem. (*Kiáltva*): *Ó, sancta senilitas!*

EZ AZ ÚR (*egy ideig ácsorog, topog az ajtó előtt, csak az ajka mozog, mintha azt mondaná: az ügy, az ügy...*)

KOMOR ÚR (*megjelenik, mint a neve is mutatja, komor, de nagyon disztíngvált és rá van írva: Vigyázat! Az értelem érintése életveszélyes! De a táblát most leveszi és zsebrevágja. Ez az úr felé*): Mi még valahol találkozunk.

EZ AZ ÚR (*mintha régi ismerőse lenne, karonfogja*): Tudod, kérlekalássan, az ügy...

KOMOR ÚR: Ha szabad csalódnom...

EZ AZ ÚR (*sziszegve*): Nem szabad! (*Megszállottan.*) Az ügy... (*Megmarkolja Komor úr karját, s legnagyobb meglepetésünkre bevonszolja az ajtó mögé, ahol — még nagyobb meglepetésünkre — jól berendezett irodai szoba látható, székre nyomja Komor urat, ő maga az asztal mellé ül.*)

(*Szünet, méregetik egymást.*)

KOMOR ÚR: Furcsállom a szobád ajtaján a jelzést. Félrevezető, nemde?

EZ AZ ÚR: A morfiumcsempészek ládáikra déligyümölcs-címkéket ragasztottak. A muníciós ládákra patkány-méreg-címkét, hogy senkinek se legyen kedve benne turkálni.

KOMOR ÚR: De itt éppen az van, hogy az a címke, hogy úgy mondjam, csábít. Erre a címkére sokan ráharapnak. Szükségből, ha szabad ezt a kifejezést használnom: szükségből harapnak rá.

EZ AZ ÚR: Ezt is akarom. Ez a legáltalánosabb címke, ez a címke mindenkinek felett van! Csalétek. Álca. Hát csak jöjjenek! (*Feláll.*) Van, aki hátsó felével jön be, lehúzott nadrággal...

KOMOR ÚR (*döbbszent*): Rettenetes! És te? Csak tán nem... Csak tán nem így beszélsz a fejükkel?

EZ AZ ÚR (*keményen*): Felhúzatam a nadrágot, és elkezdek nekik beszélni az (*kis szünet, suttogva*) ügyről.
(*Szünet, méregetik egymást.*)

KOMOR ÚR: Bocsáss meg... de tőlem... mit parancsolsz?

EZ AZ ÚR (*hirtelen leül, majd meggondolva magát, feláll*): Kérlek becsülettel, azért ragaszkodtam jelenlétemben jelenlédhez, hogy nyílt sisakkal, kitergetett kártyákkal és nem utolsósorban kerek-perec — így négy szemközt intézzek hozzád üzenetet.

KOMOR ÚR (*elámulva*): Négy szemközt — üzenetet?

EZ AZ ÚR: Igen, kérlek, min csodálkozol? Meg kell ragadnunk egymásban az alkalmat, hogy időnként beugorjunk egy kis meghitt — üzenetre.

KOMOR ÚR (*aggályosan*): Inkább kiáltvány, vagy felhívás...

EZ AZ ÚR: Igen, igen. Ez is. Az is. Az összes analógiás kázusok. Egyetértésben vagyok melléd felzárkózandó — feltétlen módban.

KOMOR ÚR: Vagyis?

EZ AZ ÚR: Vagyis mi most azért találkoztunk meghitt kettesben, hogy üzenetet intézzünk egymáshoz. Hogy kiáltványt intézzünk egymáshoz. Hogy felhívást tegyünk közzé — egymásnak. Magyarosan, szabatosan, világosan és tömören: leültünk egy kis üzenetre, felhívásra, kiáltványra.

KOMOR ÚR: Miről?

EZ AZ ÚR: Mi miről?

KOMOR ÚR: A felhívás. Az üzenet. A kiáltvány.

EZ AZ ÚR: Ah! (*Motyogva.*) Az ügy... az ügy...

KOMOR ÚR: Kérlek szépen, ha lennél olybá felhívásodban üzenni a figyelmemnek arról, ami kiáltványodban szerepel. (*Kis szünet.*) Miféle ügyről van szó?

EZ AZ ÚR: Nem! Nem! Így nem kérdezzük. Nem, így nem. Ez más. Ez nem „miféle”. Nem! Így nem kérdezzük. Ez az ügy.

KOMOR ÚR: Bocsáss meg, rossz volt a kérdés. Ha lennél olybá az ügyben foglaltakat elem taglani felhívásodban, üzenetedben, kiáltványodban...

EZ AZ ÚR (*igeszzerűen*): Az ügy magában őrzi önmagát.

KOMOR ÚR: Nem értem. Kérlek, ahogy tudom a vízről, hogy két rész hidrogént és egy rész oxigént tartalmaz, szeretném tudni az ügy összetevőit is. Az ügy komponenseit, kérlek alássan.

EZ AZ ÚR (*leül, hátradől, mintha nem is hallotta volna a másik kérdését, lehunyja szemét, suttogva*): Az ügy...

KOMOR ÚR: Tehát?

EZ AZ ÚR (*mélyen*): Az ügy oka önügyének.

KOMOR ÚR (*fejét dörzsöli*): Nem értem. Nem értem.

EZ AZ ÚR (*átlényegülve*): Célja önügyének.

KOMOR ÚR (*felugrik*): De kérlek! Ha már a komponenseit nem mondod meg, legalább azt mondd meg, kik képviselik. A neveket mondd, a neveket.

EZ AZ ÚR: Önmagát önmaga által.

KOMOR ÚR: Nagy ügy?

EZ AZ ÚR: Nagy. Nagy.

KOMOR ÚR: Szép? Nemes?

EZ AZ ÚR: Igen. Igen.

KOMOR ÚR: Elvont? Konkrét?

EZ AZ ÚR: Persze, persze.

KOMOR ÚR: Jó? Rossz? Mély? Magas?

EZ AZ ÚR: Hm... Hm... Ez is, az is. Hideg is, meleg is. Ahogy tetszik, de főként: ki-ki magára vessen.

KOMOR ÚR: De a személyek... az emberek... kik? Tudnom kell, kik... Nem kívánhatod tőlem, hogy látatlanba, így látatlanba... nem, nem kívánhatod tőlem...

EZ AZ ÚR (*hipnotikus mélységgel a tekintetében*): Mondd, én fiam, nem elég neked, ha azt mondom én, hogy az ügy (*suttogva*), az ügy! Nem elég neked, ha azt mondom én, hogy az ügy oka öncéljának? Nem elég neked, ha azt mondom én, hogy az ügy nem más, mint a *hic et nunc*, a *most vagy soha*, ez a kérdés, *válasszatok, sau — sau*, melyik fülem cseng: a jobb *vagy a bal*? Ezt épp te, éppen te, szerelmetes fiam, akiben én törvénykezem, éppen te — ne értenéd?

KOMOR ÚR (*térdre roskad*): Nem, atyám. Vágj fát gerincemen, agyamban főzzél kígyót-békát, fürdöss koponyám kádjában rimák szombatján böjti boszorkát, bűvös-

bájos asszonyt, nem, atyám (*feláll, leporolja nadrágját*), ezt épp én, szerelmes fiad, akiben te törvénykezel, nem értem.

EZ AZ ÚR: Kárhozat léssen a te sorsod, vérnek ke-
lése sebhed ki lobbal testeden, és megmártanak téged a
szent atyák szuroknak hordójában, és szemed golyóját
siheder gurítja fal tövén el.

KOMOR ÚR (*bólint*): És tudom, hogy lábszárcsontom,
midőn velőm kiszikkad, telefonhuzalt vezetnek ke-
resztül, s talpamon át így telefonál majd a föld fel-fel a
fülembé, ezt mind tudom, de mégsem értem én (*meg-
hajol*), ó, atyám.

EZ AZ ÚR: Sátán fattya! Belzebub belének szelle!e!

KOMOR ÚR: Setét bivaly lepénye logikád, fűben la-
pul, s még rátaposni sem jó!

EZ AZ ÚR: Szavad varangyos béka-húgy szemünk-
ben, csak csípni tud, de mocsárból való!

KOMOR ÚR: Úgy pattognak szavaid, mint kecskéből
a som, elől kaptad, de hátul engeded! A szellem sorsa ez,
midőn beléd jutott!

EZ AZ ÚR: Elég! Fordítsuk komolyra a szót. Mit kí-
vánsz?

KOMOR ÚR: Tudni akarom, ki van az ügy mellett?

EZ AZ ÚR: Mindenki! (*Szünet.*) Mindenki és senki!
Senki és mindenki! Mert nem kér embert az ügy...
(*Transzban.*) Az ügy.

KOMOR ÚR: Kik állnak mögötte?

EZ AZ ÚR: Mindegy. Mondhatnám azt, hogy János
fia...

KOMOR ÚR: De hiszen...

EZ AZ ÚR: Igen, te erre azt mondanád, hogy a János
fia...

KOMOR ÚR: Igen, azt mondanám, hogy a János fia
megölte apját pénteken, alvás közben fejszével verte
fejbe...

EZ AZ ÚR: Erre én azt mondhatnám: de *mert ügye
az ügy, lelkének elnézni ezt lelkünknek küldetés.* Meny-
nyivel másabb elveszni rokon kezektől, mennyivel má-
sabb, szebb és nyugalmasabb. Ha rokon öl meg, mégis...
tudja, hol van gyenge pontod, s nem a kemény lapoc-
kádra sújt, hiszen jól ösmeri, hogy tarkód oly parázs és

zsenge s vajként szelhető. Az idegen meg matat, órákig elkínzogat, nem tudja, hogy hová dőfje kését, hogy rögvest kimúlhass. A rokoní kéz villámgyors halált nyújt, az idegen kéz ügyetlen kínzatót.

KOMOR ÚR: Hagyjuk János fiát. Ki van az ügy mögött?

EZ AZ ÚR: Ez csak szónoki dísz, és mind-mind nem igaz...

KOMOR ÚR (*makacsul*): Kik vannak mögötte?

EZ AZ ÚR: Egyes számban! Az ügy önmaga mögött áll. Önnön őrzője. Az ügy saját zászlója alatt áll. Mert ez az ügy nem az az ügy (*legyint*), ez az ügy az az ügy, fiam.

KOMOR ÚR (*konokul*):

Nézd meg az anyját, vedd el a lányát.

Madarat tolláról, embert barátjáról.

Mutatis mutandis:

Amilyen az adjon isten, olyan a fogadj isten.

Amilyen a mosdó, olyan a törülköző.

És végül, de nem utolsósorban:

Cum e turcul și pistolul.

EZ AZ ÚR (*döbbenettel*): Csak tán nem azt akarod mondani?

KOMOR ÚR (*bólint*): De igen. Amilyen az ügy — olyan az ember. Amilyen az ember, olyan az ügy. Ezért kérdem: ki az az ember, aki az ügy mögött van?!

EZ AZ ÚR (*láthatólag magába roskadt*): Az ügy... az ügy... (*fájdalmasan*), ó, az ügy...

KOMOR ÚR (*támadásba menve át*): Igenis, tudni jogom van: kik képviselik az ügyet? Nincsenek képviselőiktől, nincsenek emberektől független ügyek! S nincsenek ügyektől független képviselők! Az ügyek nem lebegnek! Az ügyet pajzsára lélek emeli!

EZ AZ ÚR (*ünnepélyesen feláll*): Ez az ügy — lebeg. Nincs semmi pajzs és semmi emelés.

KOMOR ÚR: Nincs ügy, mely hótiszta lehetne, ha lápból kilépők emelik karjaikba. Az ügy nem cölöpépítmény, uram, hogy csak a cölöpök mélyednek az iszapba — sárba, de a ház maga, a fedél s a fal s az ablak világos, tiszta és szép és meleg. Az ügy nem cölöpépítmény, barátom!

EZ AZ ÚR: Az ügy cölöpépítmény! Világos, tiszta, szép, meleg!

KOMOR ÚR: Az ügy nem ömleszt magába válogatlan búzát konkollyal együtt. Az ügy, uram, szelekció szülötte. Az ügy nem statisztikai átlag-csoda, az ügy nem egy főre eső szervezett szellem, mely mindenkinek egy és ugyanaz, az ügy nem rezervátuma mindennek, ami halna már, de még élne becstelen,— — az ügy nem Noé bárkája, mely mindenegy példányra kegyelmét terítve, jóból-rosszból, szépből-csúnyából bementett valamit! Az ügy nem állatmentő Noé bárkája ám!

EZ AZ ÚR (*üvöltő-ünnepélyesen*): Az ügy Noé bárkája!

KOMOR ÚR: Léket fog kapni, jól tudom! Vagy a galamb meggondolja magát a félúton, és kiejti a zöldágot, mint holló a sajtot, mert az ész, az értelem őt dicsérni kezdi, vagy az Ararát hegye víz alá süllyed szégyenében.

EZ AZ ÚR: A sátané vagy! Nem az ügyé! (*Motyog.*) Az ügy... az ügy...

(*Szünet, méregetik egymást.*)

KOMOR ÚR: Szeretnél megnyerni az ügynek. Látom arcodon.

EZ AZ ÚR: Már nem. Már látom rajtad, az ügyé sosem lehetsz. Erre az ügyre te nem születél. De már nincs is szüksége rád az ügynek.

KOMOR ÚR: Pápám, kiátkozol?

EZ AZ ÚR (*maga elé*): Úgy kezdtük ezt, szépen... vidáman, jó reménnyel, s mosolygó arcunk beborult. Mikor kezdtük, arcunkon hajnal s délelőtt volt, s lassan éjfél, halál s szellem órája lesz. (*Hangosan.*) Az ügy átkozott ki önmagából.

KOMOR ÚR (*lecsap*): Miattad! Ó, atyám, miért nem mondtad meg, hogy kik képviselik? Hiszen így elvesztettél engem. Hiszen én vaksötétben is látni születtem Atyám, nekem nem érv a motyogás, atyám, nekem nem érv az üvöltő szó, a kakasrikoltó szó, ha értelem nincs begyében, atyám, nekem nem érvek a számok, a sok-sok mennyiség, atyám, nekem nem érv a fegyvered se, nekem értelmes hit kell: hinni az értelemben és a hit világát *szépen érteni*, atyám, én nem állhatok üres papír-

lap zászlaja alá, üres fogalom zászlaja alá, vaktában én nem élhetek, mert hunyt szemmel csak meghalnom szabad... Atyám, így elvesztettél engem. Ó, miért nem tömted meg a fogalmat, mint csodás bőségszarut, miért nem mondtad: íme, a te ügyed. De így, atyám, elveszítetted engem.

EZ AZ ÚR: Én nem. Az ügy vesztített el. *(Előbbre jön.)* És te vesztítettél el az ügyet. *(Tagoltabban.)* Az ügy mellé kellett volna állnod, ha vaktában is, az ügy mögé, igen. Bár nem tudtad, mi az ügy, mi van benne s ki van mögötte — vállalnod kellett volna lélekből mégis, érved lelked lett volna, s vállaltad volna a szent kockázatot, ó, mert csupán kockázat nemesít, minden, mi biztos, tunyát tunyára szül. *(Közelebb lép Komor úrhoz.)* Az ügy vesztített el. És te az ügyet.

KOMOR ÚR: S érzem, bár laccímemben semmi változás nincs, érzem, nem lel meg már az ügy soha. És mi még valahol találkozunk.

EZ AZ ÚR: Van még egyéb mondanivalód?

KOMOR ÚR: Van.

EZ AZ ÚR *(súlyosan)*: Tessék.

KOMOR ÚR *(először ünnepélyesen)*: Nincs ügy rajtam kívül. Ügyön kívül én sosem lehetek. Jóllehet: mi még valahol találkozunk.

EZ AZ ÚR: Nem kell az ügynek a hitetlen. Az ügy nem vesz öntestébe téged. Az ügy kivét minden eretneket.

KOMOR ÚR *(ugyanügy)*: Minden ügy, mely fajomon túl létel, omolni fog, mert festett gyökerű. Minden ügy, mely rabnak módszer kezébe adna és praktikának belét tömdösi, minden ügy, mely nem értem ég, de engem éget önmagáért, mint tűzifát vagy szenet a hajók, minden ügy, melynek csak eszköz vagyok s nem cél — nem lesz valóság s nem lesz emberi...

EZ AZ ÚR: Az ügy lebeg. És idegen testet nem fogad be. *(Zsebébe nyúl, kis fémrudat vesz elő, Komor úr mellé lép, nagyon egyszerűen a tarkójára sújt. Komor úr a székbe roskad.)*

KOMOR ÚR: Belekalkuláltak engem is az ügybe. Csak kellettem hát én is lám az ügynek. *(Kis csend.)* Így.

(Feje mellére hull, majd kissé felemeli.) Még akkor is, mi még valahol találkozunk...

EZ AZ ÚR *(előrenézve, konokul):* Az ügy... Az ügy lebeg. Benne semmi biztos. Csak az van, mit érte s nevében megteszünk. Mögötte ember nincs, s ha van, személye névtelen. Kell az ügy, hogy cselekedni kelljen. *(A széket s benne Komor urat a falhoz húzza, falba épített nagy szekrényajtót tár ki, ahonnan emberi kezek és lábak látszanak elő, megemeli Komor urat, s közéjük dobja, arccal előre; lassan csukja be az ajtót s közben)* Az ügy... embert tán csak ennyiben kíván. *(A szekrény felé bök fejével, s az ajtót végleg becsukja.)*

MÁSODIK RÉSZ

(A szekrényajtó látszik, előtte egymás hegyén-hátán öt ember. Legfelül KOMOR ÚR. Nem vitás, a szekrényben vagyunk. Középen rogyásig terített asztal: kupák, tálak, üvegek, korsók, kancsók, pulykacombok, libacombok, ürücombok. Gyümölcs, kalács, kenyér, egyebek. Az asztal körül székek, az asztal közepén óriási torta, gyertyák. KOMOR ÚR megmozdul, lecsúszik az emberhalmaz tetejéről.)

KOMOR ÚR *(tarkóját tapogatja):* Hát meg kellett halnom. S ezeknek itt... *(odalép, elég gyengéden, lábbal, mint aki ébresztget, rugdossa őket.)* Keljetek fel! Felkelhettek, meg vagytok halva. *(Azok lassan mozognak, kecmeregve, kigabalyodnak a csomóból, tagjaikat tapogatják, egymást nézegetik méregetve. Furcsa öltözöttük, egyedül Komor úr nagyon disztinvált: szmoking, díszsebkendő, sétapálca. A sétapalcát később az asztalra teszi. És minden olyan tárgy, amelynek sorsáról írás közben megfeledkezünk, útközben elvesztődik.)*

VADÁSZ *(vadászöltönyben, füle mellett egy nagy toll van, nem tudni, melyik madárból):* Ilyet még nem pipáltam!

LOVAGLÓ *(lovaglőöltöny, csizma hatalmas sarkantyúval, a férfi mellére a szíve köré rozsdás patkó van varrva):* A lovam hátáról húzott le, képzeljék, a lovam

hátáról. A lábam a kengyelbe akadt, még most is sántikálok. *(Tesz egy-két sántáló lépést, majd):* Ó, az erőszak téged bármi lóról leránt, ülhetsz nyeregben, akkor is kiút. Zabolát rak a Pegazusra, vagy a jólét jászlához köti.

CSAVARGÓ *(festőien rongyos, hosszú haja van és cilindere):* Örvendek, uraim, hogy társaságukban lehetek. *(Meghajol.)*

FŰSZERES *(kövérkés, hasáról nagy óralánc lóg):* A legjobb gondolatokkal, de esküszöm, a legjobb gondolatokkal sétáltam, amikor... *(Legyint.)* Ej, ebből is látszik, hogy a kiskereskedelmet mindenki üldözi. Pedig a kiskereskedelemtől nem kevesebb, mint az ország jövője függ, ezt már a Kormányzó úr is megmondotta még a háború előtt, és Reményi-Schneller és Keresztes-Fischer.

KOMOR ÚR: És sokan mások.

FŰSZERES: Nem. Határozottan emlékszem, hogy a Kormányzó úr és az említettek. Még mondtam is: na, erre nem számítottam: sose tudja az ember, hol a szövetséges, ki a szövetséges. *(Hirtelen.)* Közénk még jönnek mások is? Vagy teljes a létszám? Névsorolvasás lesz?

CSAVARGÓ: Uraim! Talán foglalkoznánk egy kissé közvetlen környezetünkkel. *(Az asztalhoz lép.)*

KOMOR ÚR *(megragadja a karját):* Bocsásson meg, de — megőrült? Mit akar?

CSAVARGÓ *(az asztalra néz):* Egyelőre tájékozódom. Nem érti? Egyelőre tájékozódom. Slussz.

KOMOR ÚR: Az más. Egészen más. De nehogy hozányúljon valamihez.

VADÁSZ: Éhes vagyok. Akárhogy is meghaltam, de azért a test csak kéri a magáét. Hát nem?

LOVAGLÓ: Én későn reggeliztem... Az én véleményem...

CSAVARGÓ *(legyint):* Nem számít. *(Felvesz egy pulykacombot.)* Pulyka! Ha meggondolom, hogy tegnap még az udvarban szaladgált, pulykatársához pulykanyelven beszélt, pulykalélekkel pulykanőnek vallott szerelmet — pulykaésszel, és pulykaszív dobogott benne, és ő maga is igazi, hamisítatlan, élő, egyszeri, soha meg nem ismételtető pulyka volt! Ha erre gondolok, a szívem szo-

rul el: ez hát a sors, urak! Én mindig könnyes szemmel eszem. Ha csirkét, ha borjúhúst, ha bármit... Egész életem egy könnyes lakoma volt, igen, egy könnyes lakoma. Szívemben már-már hasogató sajnálattal, valódi bűnbánattal és mélységes lelkifurdalással csak ettem, ettem, ettem. Pfuji! *(Szájához emeli a combot, hogy harapjon KOMOR ÚR kikapja kezéből és a háta mögé rejti.)*

KOMOR ÚR: Ezer bocsánat, de — ön valóban megbolondult.

VADÁSZ: Hagyja békén, hadd egyék. Nem látja, milyen éhenkórász?

CSAVARGÓ *(vésztjósloán)*: Halász, vadász, madarász, mind éhenkórász.

VADÁSZ: He, he. Hát az igazat megvallva, most én is ennék egy kicsit, egy egészen kicsit. *(Közel lép az asztalhoz.)*

FŰSZERES *(zsebéből kis rekeszes, feliratos fűszertartót vesz elő.)* Paprika, gyömbér, bors és majoránna... Enélkül a papát senki ne zabálja! Hát együnk! De előbb legyen névsorolvasás. Vagy még jönnek mások is? Együnk hát!

LOVAGLÓ: Én későn reggeliztem, de önök azért ehetnek, én addig majd a bokámat masszírozom. *(Leül egy székre s kezdi.)*

VADÁSZ *(Lép egyet az asztal felé, Komor úr eléje ugrik.)*

CSAVARGÓ *(Szintén. Komor úr most őelébe ugrik.)*

FŰSZERES *(Szintén, Komor úr folytatja.)*

KOMOR ÚR *(kissé lihegve)*: Urak, hát Önöket így hatalmába vette az evés?... Az evés ördöge? Hát akarat, józan ész, értelem, kultúra, művészet, tudomány, technika, civilizáció önöknek semmi, ha egy terített asztalt látnak? Uraim, én szégyellem magam.

CSAVARGÓ: Szégyellje magát!

VADÁSZ: Mi ez a nagy húhó? Miért kerít olyan nagy feneket egy ilyen kis evésnek? Maga tán nem szokott?

FŰSZERES *(apró gúnnyal)*: Ő rántott bárányfelhőt eszik.

VADÁSZ: Fokhagymás nyúlárnyékot.

CSAVARGÓ: Akarat, sóskamártással.

FŰSZERES: Kultúra, félig sütvé, még vérezen.

VADÁSZ: Civilizáció vagdalva.

CSAVARGÓ: Művészet felfújva, francia módra. Józan ész — magyarosan. Ez az!

LOVAGLÓ: Kerüljék a vitás kérdéseket... Jaj de fáj... (*Bokáját tapogatja.*)

CSAVARGÓ: Hagyjon enni! Hiszen meghaltam. Legalább a halálban ne parancsoljon senki. Éljen a szabad akarat! Gyerünk enni!

KOMOR ÚR: De uraim! Próbáljanak gondolkodni. Akármennyire is nehézséget okozna, próbáljanak gondolkodni, tegyenek erőfeszítést. Nézzenek körül. Teszem azt, mit látnak?

FŰSZERES: Semmit.

KOMOR ÚR (*a szekrényajtóhoz lép, vállával megnyomja*): Be van zárva. Ablak nincs. Más kijárat szintén. Nos, mi következik ebből?

VADÁSZ: Hát hogy nem tudunk kimenni.

KOMOR ÚR: Úgy van.

CSAVARGÓ: Nem értem a logikáját.

LOVAGLÓ: Cserélje ki.

KOMOR ÚR (*Csavargó felé fordulva*): Mert magán már a halál sem segít. Maga itt is azt akarja folytatni, amit ott künn, az életben tett.

CSAVARGÓ: Pótolni, uram, pótolni, ami az életből hiányzott. Amit nem tehettem. Engem nem lehet átjelenteni. Én tudom, hogy mi most a pokolban vagyunk. Ne csóválja a fejét. Nekem vannak ilyen megérezéseim, én azt is megéreztem, hogy meg fogok halni, mondtam is magamnak, amikor az a vén manusz leszóltott: na, fiú, meg vannak számlálva a napjaid. Téged még soha nem kértek arra, hogy valamilyen ügyet támogass. Fontos lettél az emberek számára, tehát rövidesen meg fogsz halni. Így biza! És ha az a vén manusz nem olyan dilliverte és próbál a fejemmel beszélni, bedőlök neki. De a ködöt valahogy nem szeretem. Amikor először fogtak el a hekusok, éppen köd volt. Azóta a ködöt nem állhatom. Szeretem a tiszta ügyeket. Miért? — kérdezhetik önök. Miért — kérdezem én —, egy zsebtolvaj miért ne szeretné a tiszta ügyeket? Egy mészáros barátom civilben az Állatvédő Liga elnöke volt. Mert az más, passzió, ügyebár. Az egyik a kötelesség, a szakma, a másik a

passzió. Na, nekem meg ez a passzióm. Ha nem lopok, amikor épp nem lopok, csakis tiszta ügyekbe megyek bele. Szabad időmben, uraim, csakis a tiszta ügyeket szeretem. *(Kis szünet.)* Szóval azt akartam mondani, hogy most a pokolban vagyunk. Én azt is érzem, hogy innen a tisztítótűzbe kerülünk, holnap, de legkésőbb holnapután pedig a mennyországba jutunk. Jól jegyezzék meg, mit mondtam. Nem szoktam a levegőbe beszélni. Hát éppen ezért enni akarok. Ha már ez a pokol, akkor egyek.

LOVAGLÓ: Eredeti, nagyon eredeti. A pokol arra való, hogy együnk, nagyon eredeti. Juj! *(A bokáját szorongatja.)*

CSAVARGÓ: Igenis, ha tudni akarják, arra való. Arra való, hogy amit az életben nem tehattünk, itt megtegyük. Nem volt jó nőnk, amíg éltünk? Hát itt legyen. És azt tegyük vele, ami éppen jólesik. A pokol a kárpótlás az életért. Ezért mondom: együnk csak bátran, barátaim. *(Lép.)*

KOMOR ÚR: Ne! Senki se lépjen közelebb! *(Revolvert vesz elő.)* Egy lépést se! Távolodjanak el az asztaltól! *(Valamennyien kissé felemelt kézzel eltávolodnak.)* Így. Most pedig hallgassanak meg.

CSAVARGÓ: Hát így könnyű. Ha rövid a logikád, toldd meg egy pisztollyal!

KOMOR ÚR: Urak! Szégyellem magam, kérem, értsék meg, igazán, ez nem az én módszerem *(izzad, homlokát törli)*, kölcsönvettem, rövid időre, csak kibéreltem ezt a módszert, mert önök, sajnós, nem értenek a szóból, a szép szóból, a jó szóból, igazán bocsássanak meg, hogy kénytelen vagyok önökre fegyvert szegezni, higgyék el, nem esik jól nekem, egyenesen zavarba hoz, ez a revolver az én szégyenem, az én egyetlen szégyenem, ezt a módszert csak kibéreltem, kölcsönvettem, mert kénytelen vagyok ezt tenni, higgyék el, pedig távol áll tőlem.

(Fűszeres észrevétlenül Komor úr háta mögé lopakodik, revolvert ránt, a hátának szegzi. Vadász pedig Fűszeres háta mögé ugrik, és ugyanúgy tesz, Vadász hátába pedig a Lovagló, aki most feláll, egyedül a Csavargó marad kissé felemelt kezekkel. Komor úr érzi a hátában a revolvert, Fűszeres is, Vadász is.)

KOMOR ÚR: Könyörgöm, higgyék el, nem könnyű nekem. Én se mindig azt teszem, amit akarok. Ne haragudjon rám. A körülmények, a sajnálatos körülmények. *(Felnéz.)* És mentsen isten! Én az önök javát akarom!

CSAVARGÓ: Hát jó. Most az egyszer megbocsátom, hogy a javamat akarja, csak ne álljunk így egyhelyben már, mert teljesen meggémbereedtem. Sétáljunk egy kicsit. Engedje meg, hogy megforduljak, maga pedig kövessen.

KOMOR ÚR: Tessék. Én igazán megértem. Magának sem könnyű egyhelyben, felemelt kezekkel állni. Sétáljon.

CSAVARGÓ *(felemelt kezekkel megfordul, lassan elindul, mögötte szorosan Komor úr, s utána ugyanolyan távolságra, revolvert hátba szegezve a többiek. Csavargó lassan körbesétál, aztán lépteit mind jobban gyorsítja, amíg kör nem alakul, ő maga utoléri a hátulsót, Lovaglót, hirtelen revolvert kap elő, és Lovagló hátának szegzi, így sétálnak most már körbe egy ideig.)*: Nos, mit teszünk? Nem fáradtak még el? Nem veszik észre, hogy az egyensúly teljes? Az erőviszonyok ki vannak egyenlítődve? Most senki se lőhet, mert ha engem lelő ön, aki a hátam mögött jön, annyi erőm még mindig lesz, hogy meghúzzam a ravaszt, és lepuffantom az előttem lévő, annak is lesz még annyi ideje, hogy lelője az előtte sétálót, úgyhogy végül önt is, aki a hátam mögött van, hátba lövik, ha engem lelő. Nos, épp ezért senki sem engedheti meg azt a fényűzést, hogy lőjön.

KOMOR ÚR *(sóhajtva)*: Ez igaz. Az egyensúly teljes. Hát akkor miért is sétálunk tulajdonképpen? Hiszen ha mindenkinek fegyvere van, annyi, mintha senkinek sem lenne. Tőlem akár meg is állhatunk.

CSAVARGÓ: Meg, de így, körben.

LOVAGLÓ: Ezzel a fáradsággal el is dobhatjuk fegyvereinket, ha már semmi hasznát nem vesszük.

FŰSZERES: Tartsunk névsorolvasást, és dobjuk el revolvereinket.

VADÁSZ: Ne dobjunk el, csak tegyük zsebre.

CSAVARGÓ: Minek kell magának revolver a pokolban?

VADÁSZ: Sose lehet tudni.

KOMOR ÚR: Uram, itt nincsenek vadak. Dobja el. Bízunk egymásban. Minket a bizalom fegyverez le. Egyet akarunk!

VADÁSZ: Azt meglátjuk.

FŰSZERES: Dugjuk a tortába.

CSAVARGÓ: Ez az! Dugjuk a tortába.

KOMOR ÚR: Kezdjük. Kezdhethük?

CSAVARGÓ: Számolok háromig, mindenki megfordul és egyidőben a tortába dugja a revolvvert. Egy...

LOVAGLÓ: Egy pillanat, nyilallik a bokám.

CSAVARGÓ: Ne a bokájával, a kezével dugja. Kettő... Há-rom! *(Mindannyian megfordulnak, és a tortába jó mélyen, kezüket szinte könyökig nyomva, elrejtik a revolvvert. Csepegő öklökkel bámulnak egymásra. Csavargó szájához emeli keze fejét, hogy lenyalja. Komor úr azonban megragadja.)*

KOMOR ÚR: Ne! *(Elővesz egy zsebkendőt.)* Tessék!

CSAVARGÓ *(megtörli)*: De most már elég volt! Nem bírom tovább! Éhes vagyok!

VADÁSZ: Éhesek vagyunk, ne hergelje bennem a vadat! Ó, a vad is itt van bennünk, isten. Ó, vadak s vadászok vagyunk egyszemélyben. És másokban is üldözzük magunkat! Ne hergelje, én nem felelek, semmiért sem felelek, ha nem hagy enni. Én vadász vagyok, nekem ez nem probléma... Én...

KOMOR ÚR: Szó sem lehet róla. Senki sem eszik. Megértették? Inkább gondolkozzanak.

VADÁSZ: Én vadász vagyok, nekem ez nem probléma. *(Tört híz elő.)* Ki nem állhatom az ilyen könyvszagú pasasokat.

KOMOR ÚR: Erőszak? Hát jó! Rohanjanak a vesztükbe.

VADÁSZ: Majd később. Majd később a vesztünkbe rohanunk, de előbb megnyúzzuk magát.

CSAVARGÓ *(nyugodt mozdulattal elveszi a vadásztól a kést, markolatig beledöfi a tortába)*: Nem, barátom, a lefegyverzés teljes kell hogy legyen, egy kés előnyt sem engedhetünk meg senkinek. Teljes egyensúly kell *(körülnéz)*, uraim, kinek van még fegyvere, kése, ütő- vagy szúrószerszáma? Gyerünk, amíg a betörő szelíd...

FŰSZERES (*tétován*): A fogpiszkáló.

CSAVARGÓ: A tortába! (*Fűszeres belenyomja.*) Nos?

LOVAGLÓ (*mellére mutat*): A patkó?

CSAVARGÓ: Leadni! (*Lovagló a tortába nyomja.*)

CSAVARGÓ (*Vadászhoz*): Mozgás, vén vadölő. Ne adja a szentet. Magából egy egész fegyvertárat kinézek. (*Vadász bal zsebéből elővesz egy másik revolvért, jobb zsebéből egy boxert, belső zsebéből egy nagy kést, sorban a tortába dugja.*)

CSAVARGÓ: Ágyú? Tank? A nagyot, tata! A nehezét.

VADÁSZ: Egy gránát?

CSAVARGÓ: Le vele! (*Vadász bal zsebéből előveszi, a tortába nyomja.*)

CSAVARGÓ: Na még. Gondolkozzék.

VADÁSZ: Egy közönséges bicska.

CSAVARGÓ (*Némán int, hogy azt is.*)

VADÁSZ (*nadrágzsebéből kivesszi és beleteszi*): Hát egyenlővé tettek önmagukkal, bíznak bennem, mert hozzájuk süllyedtem a pokolban. Megnyertem a sokaságot, hogy bennük, velük magamat elveszítsem.

CSAVARGÓ (*Komor úr felé*): Ön? Nincsen semmi mondanivalója?

KOMOR ÚR (*tétován*): Körömreszelő, olló?

CSAVARGÓ: Abcug! (*Komor úr beledugja a tortába.*)

CSAVARGÓ (*Sorban alaposan szemügyre veszi őket. Vadászhoz*): A tollat! A füle mellől. (*Az odaadja, Lovaglóhoz.*) A sarkantyút. (*Fűszereshez.*) Az óraláncot. (*Odaadják. Komor úrhoz.*) A díszsebkendőt.

KOMOR ÚR: De kérem, a díszsebkendő nem ütőszerszám. A díszsebkendő nem szúr, nem csíp, uram, a díszsebkendő nem harap.

CSAVARGÓ (*vigyorogva*): De be lehet vele tömni a száját. Apropos, a cipőfűzőket!

FŰSZERES: De hát...

CSAVARGÓ: A cipőfűzővel össze lehet kötni (*mutatja*) a csuklót. (*Lassan kifűzik cipőiket, leadják a fűzőt, Csavargó mindent beledug a tortába.*) Nahát, ez rendben volna.

VADÁSZ: És Ön? Önre nem vonatkozik mindez?

CSAVARGÓ: Jaj, majdnem elfelejtettem. (*Kabátjából*)

egy három részre szedett, kisméretű puskát szed elő.)
Összerakjam?

VADÁSZ (*közelebb lép, szemügyre veszi*): Nem szükséges. (*Csavargó a tortába teszi.*) Azt a fűrészt, a reszelőt és a fűrőt szintén leadhatja.

CSAVARGÓ: Igaza van („leadja”).

FŰSZERES: A fűzőjét a cipőből.

CSAVARGÓ (*lenézőleg*): Mikor látott maga az én cipőmben fűzőt? (*Tüntetőleg felemeli a lábát, a két otromba, rongyos bakancsot.*)

KOMOR ÚR: Hát akkor ez meglenne. Most már nyugodtan alhatunk.

CSAVARGÓ: Igen, ezt is akartam, uraim. Itt nem lesz Texas; a Kormányzó úr nem venné jó néven.

VADÁSZ: Na most már végre ehetünk?

KOMOR ÚR: Nem! Nem és nem! Még mindig nem gondolkoztak a dolgon?

FŰSZERES: Uraim! Én mindent csupa zöld színben látok. És kékben.

CSAVARGÓ: Ez a pokol. Itt van ez az asztal, telisdele minden jóval, és nem hagynak enni. De ki nem hagy? — kérdem én. Vajon a pokol nem más, mint bőségben az éhség, szabadságban a törvény, vajon a pokol nem más, mint az elérhetőben (*az asztal felé int tétován*) az el nem érhető? Ki nem hagy enni? — kérdem én.

KOMOR ÚR: Én.

VADÁSZ: Ki maga?

KOMOR ÚR: Az önök logikája.

CSAVARGÓ: Akkor legyen szíves és távozzon.

KOMOR ÚR (*feláll egy székre*): Urak, innen ki nem juthatunk. Az élettér kicsi, hiszen egy szekrényben vagyunk. A helyzet tragikus. A levegőt maholnap elhasználjuk. Ha eszünk, utána dolgunk akad, de nincs hova... Márpedig ha itt bent végezzük a dolgunkat, bűz lesz. Megfulladunk.

VADÁSZ: Így meg éhen halunk.

KOMOR ÚR: Mi meg vagyunk halva. Következőképpen már nem halhatunk éhen.

CSAVARGÓ: Hát akkor miért mondta, hogy megfulladunk?

KOMOR ÚR: Az más.

FŰSZERES: Nem szeretem ezt, egyáltalán nem szeretem. Önök mindig olyasmiről beszélnek, amit én nem foghatok fel. Önök se különbek, mint ez az öregúr, aki engem a másvilágra küldött. Nem értek semmit. És ha nem lesz névsorolvasás, nem játszom. Amikor kisdíák voltam, akkor is vártam: csak ha névsort olvastak, akkor éreztem, hogy jelen vagyok... Nem tudom fel-fogni...

CSAVARGÓ: Váltsa be a fejét.

KOMOR ÚR: Legyünk demokratikusak. Bűzben és kínban akarnak-e élni, de jóllakottan, vagy éhezni és tiszta levegőben, és várni, amíg valami megoldja a bajainkat. Döntsenek. Szavazzunk!

LOVAGLÓ: Hát én... Későn reggeliztem. De azért azt mondom, ne együnk. De a legszívesebben én is még tájékozódni szeretnék.

CSAVARGÓ: Tudja mit? Ma még kibírom, de holnap, ha vénasszonyok potyognak, akkor is megeszem azt a pulykát.

VADÁSZ: Én enni akarok.

KOMOR ÚR (*Fűszereshez*): Ön?

FŰSZERES: Én igazán nem is tudom. Legszívesebben elolvasnám a mai lapokat. (*Topog.*) Mind itt vagyunk? Nem hiányzik senki?

KOMOR ÚR (*Vadászhoz*): Észrevette, hogy egyedül maradt? A többség döntött.

VADÁSZ: Megmutatnám én a többségnek, csak ne vették volna el a fegyveremet!

KOMOR ÚR: Tehát négy az egyhez. Megszavaztuk, nem eszünk. (*Ebben a pillanatban a szekrényajtó kis robajjal kicsapódik, beesik Egy nagyon szép nő, földre zuhan.*)

CSAVARGÓ (*elsőnek ocsúdik fel*): Ezt a nőszemélyt én valahonnan ismerem. (*Közelebb lép.*) Röhej. Ez is az ügynek kellett. Le vagyok hangolva. Eddig azt hittem, hogy csak ilyen kiváló férfiakra volt szüksége az ügynek. De már látom, ilyen feslett nőkre is kivetette a hálóját az öregúr.

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*mocorogni kezd, felül*): Kik maguk?

CSAVARGÓ: Szintén zenész?

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ja? Maguk is az ügy miatt? Aha! (*Nézegeti őket.*) Szép kis banda.

KOMOR ÚR: Kisasszony! Mi meghaltunk. (*Leugrik a székről.*)

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*feláll*): Hát én mi a fenét csináltam?

VADÁSZ: Kisasszony, ha valamire szüksége lenne, csak szóljon nekem. Csakis nekem. Mire van szüksége?

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Hogy tűnjön el.

FŰSZERES (*Csavargóhoz*): Ez nem egy finom nő. (*Suttogva.*) A névsorban benne van?

CSAVARGÓ: Aki meghalt, mind ott volt a listán. Valamelyik listán. Tudja, én hány listán voltam életemben? (*Ujjain.*) Veszteséglistán, felvételi listán, beadási listán, iskolai listán, szavazási listán, árvaházi ebédosztó listán — fekete listán...

KOMOR ÚR: Kisasszony, még mielőtt bármilyen tárgyra is térnénk, szeretném közölni, hogy itt nem szabad enni.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Enni? Jó, hogy eszembe juttatta. Olyan éhes vagyok!

KOMOR ÚR: Szigorúan tilos.

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*körülnéz*): Látom, itt minden van. Utoljára akkor láttam ilyen asztalt, amikor tizennégy éves voltam. Tizennégy? Igen, tizennégy, és Baldachin úr felcsalt a lakására, és a fejedelmi lakoma után elkérte a szüzességemet. Akkor még nem tudtam, hogy evés után nem olyan jó szeretkezni. Akkor még nem tudtam, hogy mája is van az embernek, meg emésztése, meg minden... Akkor még naiv voltam.

CSAVARGÓ: Azok a régi szép idők, midőn a rózsa még töviseit se tudta. (*Hőseink nem mindig értik, amit mondanak, de az olvasó számára ez kötelező.*)

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Maga csak hallgasson, maga úgy néz ki, mint akinek mindig csak bordélyházi nőkkel volt dolga.

CSAVARGÓ (*kihúzza magát*): Nem szoktam dicsekedni, de kénytelen vagyok közölni Önnel, hogy legutóbb egy atomfizikus nővel volt viszonyom, előtte pedig egy grófnőhöz jártam.

KOMOR ÚR: De kérem... Hagyjuk ezeket a témá-

kat. Itt most arról van szó, hogy itt most nem szabad enni.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: És miért, ha szabad kérdeznem nemem bájával, szemérmesen és halkán?

KOMOR ÚR: Mert... Mert...

VADÁSZ: Hát tudja, kisasszonyka, ha az ember eszik, akkor bizony egyebet is csinál... Hehe!

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Kikérem magamnak! Halál után megjavultam. Különben is, sokan vannak.

CSAVARGÓ: Hogy sokan vagyunk, azt még ki lehetne bírni, de az úrnak valami igaza van. Ha eszünk, túl nagy lesz a bűz. És nincs vécénk.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ja, igaz is. Erre nem is gondoltam. Jó, hogy eszembe juttatták. Már amikor ahhoz a szenilis öregúrhoz beléptem, nagyon kellett, rengeteg sört ittam...

KOMOR ÚR: Látják, uraim, micsoda problémák adódnak? Látják? Ilyen kínokat és még ennél sokkal nagyobbakat kellene átélnünk, ha ennénk és innánk. Íme, szemükkel láthatják, fülükkel hallhatják: igazam volt, a történelem engem igazolt!

VADÁSZ: Pokolba a történelemmel, éhes vagyok.

KOMOR ÚR: Mindig előre kell nézni, mindig a holnapra kell gondolni. Több lépést előre kombinálni, mint a sakkozók. *(Mutatja, mintha a figurákkal lépne.)* Pak-pak. Nem, nem ehettük meg az eszünket, nem zabálhatjuk meg a logikánkat, nem nyelhetjük le a reményeinket, nem tömhetjük a hasunkba jövődönket, a megváltást, a feltámadás eszményét, a holnaputáni szépségeket. Nem adjuk el jellemünket, akaratunkat, méltóságunkat egy pulykacombért!

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Jaj, ez mind olyan szép! Igazán meghat. Csak adjanak előbb valami edényt. Még mielőtt elfelejteném, valami edényt!

KOMOR ÚR: De hölgyem!

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Igazán, huszonhárom éves vagyok, nem tehetem meg, nem lenne szép tőlem. Túl vicces lenne. *(Odalép az asztalhoz, felemel egy díszes kupát, a sarokba viszi, leteszi, int.)* Jöjjenek eléem, hát-tal, álljanak sorfalat. *(Azok sorfalat állnak. Kis szünet.)*

FŰSZERES *(Csavargóhoz)*: Uram, ön jártas ebben. A pokol után mi szokott következni?

CSAVARGÓ: A tisztítóútz, uram. De most füttyöljön... Füttyöljünk, uraim. *(Füttyölni kezdenek mind.)*

HARMADIK RÉSZ

(Ugyanott. A sarokban már négy kupa van, némelyek a szőnyegen heverésznek, CSAVARGÓ karjával megfordított széken ül, EGY NAGYON SZÉP NŐ az asztal sarkán lábát lógáztatva. KOMOR ÚR sétál, meg-megáll.)

EGY NAGYON SZÉP NŐ *(leugrik az asztal sarkáról. Komor úrhoz lép)*: Tudja mit? Én maga mellé állok, mert maga az egyetlen jobb kinézésű. Tudja, van magában valami bizalomgerjesztő. Az úgy látszik magáról. Ezekből semmi jót nem nézek ki. Arról nem is beszélve, hogy meg akarnak erőszakolni.

CSAVARGÓ: Erről, nagysád, nem beszélünk. Megvárjuk Szent Pétert.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Át akar dobni az öregnek? Csak ne legyen olyan nagylelkű. Az éjjel kihallgattam, mit pusmogott azzal, ni. *(Vadászra mutat.)* Hát mi vagyok én? Postakocsi? Váltott lovakkal? Szolgálatos gyógyszertár? Én egy szabad, szerelmes nő vagyok! *(Karolfogja Komor urat.)* Én szeretem ezt az urat.

KOMOR ÚR *(sétálva csillapítgatja)*: Jó, jó, kedves kisasszony, míg én itt vagyok, nem lehet semmi bántódása. Bizzék bennem, támogasson. Álljon mellém. Nekünk most a legfontosabb feladatunk, hogy ne együnk, és ne engedjünk másokat enni. Nem enni és nem enni hagyni. Nem élni és nem élni hagyni. Ez a mi feladatunk

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ó, ezzel tiszta szívemből egyetértek, mert tudja, arra gondolok, hogy ha ezek itt enni fognak, akkor jó erőbe kerülnek, és végül mégiscsak megerőszakolnak.

KOMOR ÚR: Pszt! Ne hangoztassa ezt túl sokat, mert bogarat tesz a fülükbe. Amit túl sokat emlegetnek, az

nehezebben megy ki a fejből. Vagy be sem fogadja a fej, vagy örökre befogadja.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Nekem mindenről eszembe jut valami. Hát nem szörnyű? És mindig más jut eszembe. És mindig mást felejték el. Én, sajnos, nem vagyok olyan okos, mint maga, mert tudja, a szépségem lefoglalja az egész eszemet. Az eszemnek nincs ideje mással foglalkozni, csak a szépségemmel. Ezért mondják azt, hogy a szép nők mind buták. Pedig ez nem igaz. Ugye, nem igaz?

KOMOR ÚR: Én sem értek vele egyet. Ez a tévhit azért kaphatott lábra, mert senki sem vágyik annyira az okos és tehetséges emberek társaságára, mint a szép nők, senki sem becsüli olyan nagyra az okos és tehetséges emberek társaságát, mint a szép nők. Mert a szép nő is fel akar nézni valakire, azt akarja, hogy le legyen igazva. A szépség által nem lehet, mert a maga szépségénél szebbet nem tud elképzelni és nem is érdekli. Hogy úgy mondjam, konvenióál neki, hogy a szépsége felcsigázott egy észet, egy értelmet, egy tehetséget. Hogy úgy mondjam, tulajdonképpen ez a hiú érzés igazza le a szép nőt, nem pedig a férfi okossága és tehetsége. Hogy úgy mondjam, így állunk az okosság s szépség frontján, ám számunkra mindez most másodlagos, mert a legfontosabb, a legégetőbb, a legegységibb...

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Tudom, az evés.

KOMOR ÚR: Az evés elleni küzdelem.

VADÁSZ *(ásítva)*: Éhes vagyok. *(Lovaglóhoz.)* Olyan kedvem lenne szétverni az úrnak a koponyáját, pedig igazán nem természetem.

FŰSZERES: Maga csak hallgasson. Hogy tud maga egyáltalán vadászni? Én egyszerűen szégyellnék vadászni.

CSAVARGÓ: Egy csirkének sem tudnám elvágni a nyakát. Pfuuj!

VADÁSZ *(röhögve)*: De bezabálni, azt jó? A piszkos munkát végezze el más, maga meg csak a kézre jöjjön. Én legalább nem csapom be sem magamat, sem az állatokat. Maguk olyanok, mint az asszonyok. Egész nap a tyúkokkal kárálnak, beszélgetnek, hogy tyu-tyu-ru, mu-tyu-ru, meg pi-pi-pi, de közben a kőtenyűk alatt ott a

kés. Az én állatom tudja, félnie kell tőlem, mert én le-lövöm, tudom, hirdetem, nem leplezem, hogy le akarom löni, s aztán megtisztítom, megsütöm és megeszem. Vállalom ezt, nem hunyom le a szemem evés közben, még azt is elárulhatom magának, hogy evés közben eszembe jut, ahogy inalt árkon-bokron át, evés közben az üldözés ízét, a leselkedés izgalmát is érzem. Még a puskapor-szagot is. És annál jobb ízűen eszem.

CSAVARGÓ (*ásít*): Egy vadász sosem lehet humanista.

VADÁSZ: A humanizmus az emberekre vonatkozik, nem az állatokra.

CSAVARGÓ: Egy humanista az állatokkal is emberies.

VADÁSZ (*szórakozva*): És az emberekkel állatias. Láttam állatorvost, aki olyan szépen beszélt a tehenekkel meg a lovakkal, majdhogynem virágcsokrot nyújtott át nekik, és láttam ember-orvost, aki úgy beszélt a pácienssel, mint egy lóval. De mindez nem érdekes. A vadászat saját érdekükben harcol az állatok túlszaporodása ellen, a vadászat megteremti a természet, az állatvilág belső egyensúlyát, a vadászat nem hagyja, hogy az állatok az ember fejére nőjenek, a vadászat levezeti az ember öldöklő ösztöneit... még mindig jobb, ha egy-két nyulat lövünk le, mint ha (*Komor úrra bök*) a tanár urat vagy (*Egy nagyon szép nőre néz*) a kolleginát.

KOMOR ÚR: Nem vagyok tanár.

VADÁSZ: A borbélyom engem művész úrnak szólít, pedig tartalékos pénzügyőr vagyok. Ezért mondom, uraim, a vadászat az egyetlen, ami levezeti, más irányba viszi az emberben az ölés vágyát.

CSAVARGÓ: A vadászok a háborúban több embert ölnek meg, mint mások.

VADÁSZ: Honnan szedi ezt?

CSAVARGÓ: Jobban tudnak célozni. Előnnnyel indulnak. Csúnya sport ez, uram, csúnya sport.

VADÁSZ: Gennyes civil-duma ez, kérem. Inkább együnk.

FŰSZERES: Valóban, teljesen megfélemedtünk...

LOVAGLÓ: Már én is kezdem érezni. Már elég rég reggeliztem.

CSAVARGÓ: Én azt mondom, szavazzuk meg: együnk, vagy ne együnk.

FŰSZERES: Szavazzuk meg, de előbb jobb lenne névsorolvasást tartani. Szavazzuk meg. Szavazni az istenek parancsa, szavazva a mi Urunkhoz hasonlít orcánk. Olyan rég nem szavaztunk meg semmit. Szavazzuk meg.

VADÁSZ: Úgy van, szavazni emberi dolog.

LOVAGLÓ (*csizmája szárát csapkodja*): Egyetérték. Csatlakozom. Felzárkózom.

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*halkan, látszik, hogy a Komor úr miatt nem szeretné hangosan mondani*): Jó.

CSAVARGÓ: Hát hódoljunk a többség istenének, uraljon minket is a vak, de nagy s fogható mennyiség urunk, a szám fenség fölénye legyen parancsolónk! Emelje fel a kezét az...

KOMOR ÚR (*aki összehúzott szemmel nézte az egészét, most hátrálni kezd, a tortából félkézzel revolvert húz elő, rájuk szegzi*): Helyes. Emelje fel a kezét az, de mind a kettőt, aki amellet van, hogy ne együnk. (*Mindenki felemeli mindkét kezét.*) Rendben. A dolgot tehát közkívánatra szavazással, kézfelemeléssel eldöntöttük. Nem eszünk. Leereszthetik (*leengedik a kezüket, Komor úr a pisztolyt visszadugja*).

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*Komor úrhoz simul*): Engem ezek nagyon néznek. Félek, előbb-utóbb csak meg fognak erőszakolni. Nem élném túl. Ne értsen félre. Higgye el, ha nem az erőszak, az öröm ölne meg. Ezért nem szabad hagyni, hogy ezek engem megerőszakoljanak.

KOMOR ÚR: Furcsa beszéd, leányom. A te elméd já-rása fölöttébb furcsa s rusnyán parlagi. Ily logikát asz-szonyfőben fortyogni-főni nem hallottam soha.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ó, szent atyám, kihez gyónásra gyötrő lelkem eljött, megmondhatom, testem teherbírása végtelen. Már mint zsenge kislány felfedeztem ezt, midőn városunkban vész dúlt, háború, s a katonák, kik tankokon bejöttek, egy raj volt csupán, igencsak megszerettek. Aztán így ment ez jó sokáig, míg egyszer meg nem lettek ájulatlanban, s ápoló orvosom azt mondta: ájulásom örömben történt. Azóta félek, hogy az örömtől, ha egyszerre túl sok és hosszan hull reám, tán meghasad szívem. Így volt, atyám, semmit sem hallgat-

tam el füledtől, szemedtől, mit sem takartam el, hisz az Isten, mi bennem néma, azt is hallja ám.

KOMOR ÚR: Leányom, hogy ily őszinte voltál, megmondhatom, vigyázz magadra, mert a kéj letör, mint vilám az ágat, s szénné üszkösít. Érd be kevéssel, lányom, hogy sokáig élj.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Ó, atyám, ez nehéz lesz nekem, de megigérem, mindent megteszek. Itt könnyebb lesz, mert e társaságot együtt nem szívlelem. A tagjait külön-külön nem kevésbé. Ha az egészét együtt, mint egy társaságot, jobban szívelném, vagy tagjait külön-külön, nem mondom, nem lenne oly nehéz, de így, e bandát, nem vállalhatom. Segíts nekem!

CSAVARGÓ: Ó, hagyjátok e zsbivásári nyelvet! Térjünk vissza a szent nyelvhez megint. *(Más hangon.)* Eszünk, vagy nem eszünk? *(Megmozdulnak.)*

KOMOR ÚR: Nem! Aki közel lép, azt én... azt én *(vörös lesz, erőlködik)*, azt én *(majd a guta kerülgeti)* eszem meg!

VADÁSZ: Ő is éhes. Csakhogy ő reánk...

KOMOR ÚR: Elég! Eddig érveltem. Világos nyelven beszéltem. A szép szót kerestem eszközül, de nem megy...

CSAVARGÓ: S ha nem megy?

KOMOR ÚR *(diplomatikus-fagyosan)*: Próbálunk majd új utat keresni.

FŰSZERES: Miféle új utat?

KOMOR ÚR *(súlyosan)*: Amelyre rálépve majd többé semmi nem lesz már vitás. A vita megszűnik majd. *(Át-szellemül.)* Csend lesz. Teljes csend és teljes egyetértés. Mindenki egyet vall majd. Teljes csend és teljes egyetértés. E csönd lesz az érvem, s csöndem lesz az érv. Beleegyező a némaság és a hallgatás a teljes egyetértés.

(Szünet.)

SZENT PÉTER *(Lassan belép, eddig nem látott bejáraton, a falon át. Csizmában van, fején tányérsapka, melynek kerülete foszforosan világít, glóriaszerűen. Széles derékszíján hatalmas kulcs. Kezében tálca, rajta vécépapírtekercsek, szóltanul odalép mindegyikhez, s int, hogy vegyenek, mindenki áhítatosan vesz magának egyet, majd Szent Péter leteszi a tálcát az asztalra. Kissé recsegve beszél.)*: Sorakozó! *(Valamennyien vigyázzba, sorba állnak)*

Szent Péter megszámlálja őket, előbb előlről hátrafelé, aztán hátulról előre.) Villanyégetés tíz óra után nincs. Földön heverés nincs. Füttyölés nincs. Zajongás nincs. Lábszag nincs. *(Egy nagyon szép nőre néz.)* Nemi életi nincs. Ennyi. Egyébként mindenki azt csinál, amit akar. Pihenj. *(Indul, majd hirtelen megáll.)* Majdnem elfelejtettem: káromkodni tilos. A vészféket meghúzni tilos. A padlóra köpni tilos. A fűre lépni tilos. A lokálban énekelni tilos. *(Kis szünet.)* Ennyi. *(Kifelé indul, hirtelen fordul meg.)* Kihajolni veszélyes. A dohányzás tilos. A vezető érintése életveszélyes. *(Ismét indul, azok oszolnának. Szent Péter villámgyorsan fordul meg, eléjük ugrik.)* Gondolkodni tilos. Na igen, hinni kötelező. *(Mint akinek eszébe jut.)* Ja... a kulcs a lábtörlő alatt. Az ablak kifelé nyílik. Az ajtó frissen mázolvva, a kulcs nehezen nyitja a zárat, a vízcsap befagyott, a pápa szent, a gáz csak reggel ég, három az isten, a lift elromlott, nagy az ő hatalma, a házmester süket, a szomszéd zongorista. *(Elindul, az ajtóból visszafordítja fejét.)* Vigyázzunk magunkra, szeressük barátaink felét, imádkozzunk és dolgozzunk, háború van, ne válogass! Egyébként csináljatok, amit akartok. *(El. Szünet.)*

FŰSZERES: Ez, ez, ki volt?

KOMOR ÚR: Ó. Szent Péter.

CSAVARGÓ *(ünnepélyesen)*: Ez már a tisztítótűz.

LOVAGLÓ: Én későn reggeliztem. Persze, persze. Kiben a szükség kisebb, az időt kivárja önmagának. Másokra gondol, s önmagában él.

CSAVARGÓ *(ujján némán számol valamit)*: A második megálló.

LOVAGLÓ: Akkor már közel van.

EGY NAGYON SZÉP NŐ *(felemeli a vécépapírt)*: Ezt mért adták?

KOMOR ÚR: Várnunk kell, és majd felvilágosítunk.

VADÁSZ: Ennyi eszünk nekünk is van. Miért mondja azt, hogy nekünk nincs annyi eszünk, amennyi éppen kell?

LOVAGLÓ: Hehe, hehe! Reggeli eszünk... Déli eszünk... Estéi eszünk. Naponta háromszor: eszünk.

FŰSZERES: Ahányszor eszünk.

CSAVARGÓ: Nem várunk, amíg megmagyarázzák.

majd mi megmagyarázzuk magunknak, mit jelent ez...
(*Felemeli a tekerceset.*)

LOVAGLÓ: Nekünk van tízezer hold birtokunk. Van tízezer holdra kiterjedő eszünk. Ezt is örököltük. A nagyapám a testamentomban rám hagyta az... eszünket.

CSAVARGÓ: Nagyon el van adósodva?

LOVAGLÓ: Nem, nem. De az én nagyapám Bécsben volt testőr és kártyás. Egy este mindenét elkártyázta. És akkor feltette az eszét. Elnyerték tőle, kártyán, az eszét. De nem tudta odaadni. De tudják, mi az Osztrák—Magyar Monarchia? A posta az posta, a becsületszó becsületszó, és így, véresen komoly volt minden. Véresen komoly. Aki nem tudta fizetni a becsületbeli adósságot, annak itt egy lyuk (*mutatoujjal a halántékára bök három ízben*), itt egy lyuk... (*révetegen*) itt egy lyuk. (*Kis szünet.*) Nekünk még találkozásaink vannak valakivel, amint ezt már önök is többször kifejtették.

CSAVARGÓ: Add meg a mi mindennapi eszünket, miképpen mi is megbocsátunk mindazoknak, akik ellenünk vétkeztek, most és mindörökké.

VADÁSZ: Ezt a papírt azért hozták, mert...

CSAVARGÓ: Ó, hány papírt hoztak már életünkben, kezdetben mind fehér volt. Remegve vártuk, mit hoz a papíron a sors... Azért hozták, mert...

KOMOR ÚR: Ne, ne. Ne gondoljanak erre. Nem lehet tudni. A papír útjai kifürkészhetetlenek.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Hát csuda egyszerű. Vinni fognak a végére. (*Látván, hogy Komor úr a szemét hirtelen eltakarja, megzavarodik.*) Vagy nem jól mondtam?

KOMOR ÚR: De, de. De mit tettél, leányom? A pokol ördögei most majd megindulnak. A fogalommal eldobtad a gyeplőt.

CSAVARGÓ: A veszély elmúlt. Enni fogunk. A veszély elmúlt. Éljen a veszély!

VADÁSZ: Enni fogunk. Enni. Az evés a nagy kaland.

FŰSZERES: Só, bors, paprika, szegfűszeg, gyömbér...

LOVAGLÓ: Én már elég rég reggeliztem. Ma még találkozások várnak ránk.

EGY NAGYON SZÉP NŐ (*Komor úrhoz*): Igazán, lovagom, milyen gavallér vagy te, hogy a szerelmednek

még enni sem adsz? (*Duruzsolva.*) A szerelem is megéhezik néha.

KOMOR ÚR: Nem értitek ti ezt. (*Fennhangon.*) Urak, ez a papír csalétek. Ez a papír ki akarja ugratni a nyulat a... pokolból. Ez a papír... a történelem engem fog igazolni.

VADÁSZ: Pokolba a történelemmel. Enni akarok!

KOMOR ÚR: Hát egyetek. De én tudom, mit esztek ma itt. Tudom, hogy üdvösségeket, lelki üdvösségeket faljátok fel, és nem veszitek észre, hogy csak próbára akarnak tenni titeket. Lelketek erejét akarják kipróbálni, mellyel a lélek úrrá lehet a testen. De ti vakok vagytok, mert beletek pokla elvakít. Hasatok megnő, és nem látjátok tőle lenti tagotokat sem, mellyel a szerelem örömét szerzitek meg, és gyermekáldást is hoz olykor, ha már muszáj, és szemetekre háj nő, fehér hályog terül, és nem láttok majd semmi szint s csodát, és fületek kövér cim-pája mint párna elfogja vagy elúzi a zenét fületek édenéből, s szemetek édenéből a látványt, s fejetek édenéből zsírpallossal úzetik ki a gondolat. Hát ez kell nektek, atyámfiai? Hányszor elmondtam nektek, mennyi veszélyt hoz rátok az evés. Búzfelhő fojt meg minket, és ha evés után jó erőben lesztek, a parázna tervek hálójukba fognak: rögvest asszonyi testre gondol, száját alighogy megtörölte a halandó, s ha nőstény nincs, tán hímre is ráfanyalodik. Íme, lássátok, mennyi bűn, vétek, latorság, esendő tett kerít körül, ha kinyúltok e földi eledelért. Az éhezés meg tiszta, szent kedélyt nyújt, derűs, sejtelmes látomást, igaz akaratot, temérdek elmés véleményt, mélységet minden gondolatban, fáradhatatlan szűz erényt és férfivirtust, meditációt, revelációt, kontemplációt, *cogitót, dubitót*, mind-mind az éhezés ad. A bölcs csak éhes, az ostoba jóllakott. A feszes potroh, otromba pókhas minden vért elszív a gondolattól. A has buta, a koponya okos. A has puha, a koponya kemény. A hasban sár van, gőz, szellet, az agyban akarat, szellem, jellem és remény. Éhezetek és gondolkozzatok! Éhezetek a szent gondolatért, az éhség mennybe visz!

(*Szünet.*)

LOVAGLÓ: Hehe, érdekes... Meg kell mondanom, hogy a száj, amivel eszünk, a fejünkben van, melyben az agyvelő is...

KOMOR ÚR: A fej szégyelli a száját, föléje bajuszt s alája szakállt azért növeszt, hogy rejtse ezt a gyalázatot, mit evő szájnak hívnak, s csak a beszédes száj nyíljon majd elénk.

VADÁSZ: Nem, ezzel nem megy... Ez annyit beszél, hogy ezalatt az isten egy világot megteremt.

CSAVARGÓ: Most már tenni kell...

EGY NAGYON SZÉP NŐ *(megcsókolja Komor urat):* Jaj, de szépen beszéltél, igazi okos emberem, te, ó, emberem, te... De közben a gyomrom korgott, s csak minden negyedik szavadat hallhattam tőle.

CSAVARGÓ: Ne egymást nézzük, az asztal ott van *(lassan félkört alkotnak Komor úr körül).*

LOVAGLÓ *(rámutat):* És vele mit teszünk?

VADÁSZ: A tortába, a tortába... *(Lassan közelednek.)*

KOMOR ÚR: Akarattalan massa, ami vagy. Én majd védem magam. Megvédem az igaz... ügy jogát. Csak nem veszejtem el magam ezért a csőcselékért, amelynek nyála csurran s megenne minden eszmét, egy tál lencséért ügyet adna el... Nem. Eszme s igazság mindenek felett. A paradicsomba kell jutni... De ezekkel?... De más nincs. Mások nincsenek. És az édenről én nem mondok le soha. Holnap én a paradicsomban zenét és szellemet veszek magamhoz, és angyalok simítják testemet. A paradicsomba kell jutnom mindenáron. Mindenáron? Igen, ez a cél az ő céljuk is, ha felismerik. S ha felismerik, jöjjenek velem. Ha nem, én magam majd társtalan megyek.

CSAVARGÓ: Fogjátok meg! *(Kezük kilendül, ebben a pillanatban a szekrényajtó kinyílik, és beesik. Ez az úr, kicsit fekszik a földön, valamennyien megdermednek.)*

KOMOR ÚR *(halkan):* Isten akarta így. Ő dobta elénk őt, hogy figyelmük megoszolják, s én e széthúzáson újra úr lehessen. Isten akarta így, hogy dühük, mely eddig rám lövellt, most elinduljon más irányba már. Haragjukat láthatatlan csatornáin isten így elvezette... Mert

vár a Paradicsom engem, Isten paradicsoma, Isten élete a paradicsomban.

CSAVARGÓ: Ni csak, a vén fiú. (*Enyhén rugdosni kezdi.*) Milyen gépszíj kapott el? (*Valamennyien elfordulnak Komor úrtól, s közelednek Ez az úr felé.*)

EZ AZ ÚR (*nyöszörögve*): Meghaltam. Az ügy...

VADÁSZ: Hát csövégre kerültél te is.

FŰSZERES: Hamarabb kellett volna, míg mi élünk, így már semmi hasznát nem vesszük haláلودnak. Tudtam én, hogy nem teljes a létszám.

CSAVARGÓ: Majd hasznát látják a kintiek. A fő, hogy ez itt van, ez a hullarabló.

EZ AZ ÚR (*felugrik*): Hullarabló? Miért? Mitől? Engem az ügy... az ügy...

CSAVARGÓ (*vállon ragadja*): Az ügy... (*Legyint.*) Hullarabló voltál, barátom. Amikor engem leütöttél, nem haltam meg azonnal, szempilláim mögül láttam, hogy névjegykártyát csempésztél zsebembe, amelyre ez volt írva: *Az ügy fia*. S mindezt azért, hogy akik hullámra ráakadnak, higgyék azt, hogy hozzád tartozunk, higgyék azt, hogy halottaid vagyunk, ügyed mártírjai. Ezért csempészted kártyáid zsebünkbe, mert kellettünk a nagy statisztikához. (*Elővesz egy kis kártyát.*) Ez volt az! (*A többiekhez.*) Keressétek ti is. (*Belenyúlnak, mind előveszik.*)

FŰSZERES: Én azt hittem előbb, hogy ruhatári szám vagy sorszám a borbélynál... Mert én mindig ilyenre gondolok, pedig elgondolom, mennyi más minden van még, amire gondolhatna lelkem. Ó, miért nem gondolunk valami másra, mint amire gondolunk.

CSAVARGÓ: Hullarabló voltál, mert tőlünk, halottaktól elraboltad valódi hitünket, és hamisat adtál helyébe nekünk e cédulákkal (*gúnyyal*), e bűnbocsánati kis cédulákkal. Emlékünket meghamisítottad, emlékünket az élők előtt.

EZ AZ ÚR: Az ügy eszközében az ügy munkálkodik. Minden szent, mit szent ügyért teszünk.

VADÁSZ: Ne hallgassuk, csak félrevezet. Üssük fejbe és kész. Nem kell sokat beszélni hagyni. A szívünket lágyítja ezzel is. A nyulakat sem hagyom vallomásokat tenni, mert félek saját szánalmamtól. Megelőzőm saját szánalmamat a lövéssel. Lelövöm, s akkor nem lesz al-

kalma magyarázkodásra. Nekem sem kell ezt meg azt hebegni. A hulláknak nem tartozunk magyarázatokkal.

CSAVARGÓ: Akasszuk fel a csillárra, és tartsunk a talpa alá gyertyát.

KOMOR ÚR (*halkan*): Akasszatok csak, mert addig legalább nem esztek. (*Valami eszébe jut.*) De mégsem. Megmentem, hogy legyen támaszom. Hálás lesz érte.

CSAVARGÓ: A cipőfüzőből kötelet fonunk.

KOMOR ÚR (*egy tálcat hirtelen a torta tetejére tesz, kihúz egy revolvért, aztán felugrik a tálca tetejére*): Figyelem! Vége a szép békeidőknek. (*Lassan megfordulnak.*) Minden érveimet elmondtam. Több nincs. Fel a kezekkel. (*Felemelik a kezüket.*) Még utoljára mondom, higgyétek el, az evés nem szép, az evés nem okos. Az evésben nincs ráció és nincs esztétikum. Az evés csúf, mi több, nem esztétikus, sokkal szebb egy... egy... oroszlánt nézni, vagy bármi mást, mint enni, százsorta szebb. A világ szájatokba nézhet kíváncsian, a torkotokba le, mintha titkos hálószobátokba lesne idegen. És van, ki hangot hallat közben... Csettintgetnek, csámcsognak, szürcsölnek és nyögnek... ahelyett, hogy csudás dalt énekelnének... Mivé fajult az emberben a hang?! Az evés megront, az éhség üdvözít. Elhiszitek-e ezt velem, és valljátok-e halálig? Elhiszitek-e, vagy végül is lövök.

CSAVARGÓ: Rohanjunk rá, csak egyet-kettőt lőhet le közülünk, de akik megmaradunk, majd elbánunk vele. Gyerünk! (*Elindulnak lassan az asztal felé.*)

KOMOR ÚR: Tévednek, uraim, önöket hátulról lövik le. (*Ez az úrhoz.*) Ön lesz a szövetségesem. Fogja a pisztolyt! S ha mozdulnának, hátulról lőjön. (*Átdobja a pisztolyt a fejük felett. Ez az úr elkapja.*)

EZ AZ ÚR: Senki ne mozduljon. (*Lassan felemelt kezekkel megfordulnak.*)

VADÁSZ: Közledjünk feléje, mindenkit nem lesz ideje lelőni. (*Elindulnak Ez az úr felé.*)

KOMOR ÚR: Dobja vissza a pisztolyt, én majd hátulról sakkban tartom őket. (*Ez az úr visszadobja.*) Lát-hatják, nem tehetnek semmit. (*Mind megfordulnak.*)

LOVAGLÓ: Kérem, annyit forgunk, hogy beleszédültem. Hagyjuk abba. Egyezzünk ki, legyen béke már. Ülünk le, és tárgyaljunk.

VADÁSZ: Nem bírom tovább. Éhes vagyok. Előre!
(Meglódulnak most már gyorsabban, mint az imént, Komor úr villámgyorsan átdobja a revolvert Ez az úrnak.)

KOMOR ÚR: Lőjön. Ne kímélje őket! Vagy ők minket, vagy mi őket.

(Ez az úr hátuk mögé lép, tarkójukhoz illesztve ötször egymás után meghúzza a revolver ravaszát, kis pukkanások, azok lassan lehullanak a székek-re, háttal az olvasó felé, az asztalra dőlve, olykor könyökölve, mintha ülve alvó emberek lennének.)

VADÁSZ *(asztalra dőlésében felemeli a fejét)*: Mondtam, hogy a rókával legjobb a hulláján ülve szóba állni.

LOVAGLÓ *(felemeli a fejét)*: Itt egy lyuk.

EGY NAGYON SZÉP NŐ: Majdnem elfelejtettem, jó hogy eszembe jutott.

CSAVARGÓ: Ez a tiszta ügy.

FŰSZERES: Névsorolvasás lesz?

(Szünet.)

EZ AZ ÚR *(a pisztolyt nézi saját kezében)*: Köszönöm, hogy megmentett.

KOMOR ÚR: És ön engem.

EZ AZ ÚR: Ó, dehogy, ön mentett meg engem. Ideadta a pisztolyt.

KOMOR ÚR: De ön lőtt. És amikor megjött, a jelenléte is megmentett. Szét akartak tépni.

EZ AZ ÚR: Jó, hogy csak ketten maradtunk. Legalább nem osztozunk a Paradicsomban.

KOMOR ÚR: Ó, igen, a Paradicsomban. A lépcsőn... ott lépcsők vannak. Mi van a szívbajával?

EZ AZ ÚR: Köszönöm, megvan. De azért azt a néhány lépcsőt kibírom. Egy kicsit lihegve.

KOMOR ÚR: Apropos, a végtisztesség, a gyertyák.

EZ AZ ÚR: A gyertyák? Honnan?

KOMOR ÚR: Levesszük a tortáról. *(Odalép, s a torta körül elveszi a gyertyákat, tartóba állítja, mindegyik fejéhez tesz egyet-egyet s meggyújtja. Valamivel sötétebb lesz.)*

EZ AZ ÚR: Még kellene mást is tennünk.

KOMOR ÚR: Mást?

EZ AZ ÚR: Valami jelt.

KOMOR ÚR: Aha, persze. *(Leszel öt szelet tortát, tányérkákon a gyertyák mellé helyezel.)* Úgyis ezt akarták.

EZ AZ ÚR: Még valamit tegyünk. Ez kevés a szer-tartáshoz.

KOMOR ÚR: Mit?

EZ AZ ÚR: Valamit, aminek az ügghöz köze van.

KOMOR ÚR: Énekeljünk?

EZ AZ ÚR: Azt is, de előbb tartsunk beszédet. Gyász-beszédet, halottaink felett.

KOMOR ÚR: Kezdje ön.

EZ AZ ÚR: Csak ön után.

KOMOR ÚR: De igazán, tessék csak kezdeni.

EZ AZ ÚR: Hát jó. *(Az asztalhoz lép, egy kancsó vizet a keze ügyébe helyez, iszik, torkát köszörüli.)* Ti vagytok a mi halottaink. Ti a mi halottaink vagytok. A mi halot-taink ti vagytok. Legyen nektek könnyű az ügy, az örök ügy fényeskedjék nektek. Béke ügyeitekre.

(Elsétál az asztaltól, helyére Komor úr áll.)

KOMOR ÚR: Hát nincs több vita. A némaság — a teljes egyetértés. Nézlek titeket, mint megannyi igenlést. Testetek megannyi éljen és hurrá kiáltás... mert halá-lotok élteti az érvet, mely megóvta lelketeket a gondolat-nak. Halálotok csöndje az igenlés. Nyugodjatok, fiúk, nyugodjatok, lányok. Isten veletek.

EZ AZ ÚR *(elérzékenyülve)*: Most pedig énekeljünk.

(Komor úr és Ez az úr eléneklik a Ballag már a vén diákot, egymás háta mögé állva lassan körbe-mennek az asztal körül, kezüket egymás vállára téve, illetve Komor úr karja a levegőben kinyújtva, amikor befejezték, megállnak középen összekulcsolt kezekkel, mintha némán imádkoznának. Ezután so-káig pislognak egymásra zavartan.)

EZ AZ ÚR: Hát most már akár ehetnénk is. Ők már nem látják, nem kívánják.

KOMOR ÚR *(bólint)*: Tessék. *(Helyet mutat maga mellett, egyszerre imádkoznak.)* „Édes Jézus, légy ven-dégünk, amit adtál, áldd meg nekünk, ámen”.

(Leülnek szemben a széken ülőkkel, s lassan, apró-lékosan, akkurátusan enni kezdenek, a csontokról alaposan lerágják a húst, a csontot elszopogatják.)

EZ AZ ÚR: Látja. *(Közben nyel.)* Maga is, ön is, te is...

KOMOR ÚR: Mi?

EZ AZ ÚR: Az eszköz. *(Egy pulykacomballal mutatja a revolverlövést.)* Mint én... nekem is. Oda lyukadtunk ki. Te is. Ön is. Maga is.

KOMOR ÚR: Én érveltem. Én magyaráztam. Én igyekeztem.

EZ AZ ÚR *(legyint)*: Á. *(Esznek, aztán bort töltenek, koccintanak, isznak, állkendőjüket többször megigazítva, a fogpiszkálót sokáig tartják fogaik között, felállnak, az olvasók felé mondják.)* Egészségünkre. Köszönjük szépen a vacsorát. *(Komor úr hirtelen a tortához ugrik.)*

EZ AZ ÚR *(háttal neki, ijedten)*: Mit akar ott?

KOMOR ÚR: Egy szelet tortát. *(Úgy áll, hogy a másik nem láthatja, amint kihúz egy revolvért, Ez az úr még mindig a fogát piszkálgatja.)*

EZ AZ ÚR: Hozzon nekem is.

KOMOR ÚR: Türelem. *(Odalép, s a tarkójához téve a revolvért, meghúzza a ravaszt. Ez az úr a székre esik.)*

KOMOR ÚR: A tanú. Evésem tanúja. A lakoma tanúja. Meghalt, mert engem enni látott. És meghal majd mindenki, önök is, mert engem enni láttak.

(Szünet.)

SZENT PÉTER *(be)*: Mi az? A tanítványok mind alusznak?

KOMOR ÚR *(halkan)*: A Tanítványok, persze. Furcsa végzetre tanítottam őket...

SZENT PÉTER: A papírra, amit az imént hoztam, írják le egész élettörténetüket a bölcsőtől mind a mai napig. Tele kell írni. Részletesen, ne hagyják ki fiatalkori vétkeiket sem. Az Úr kéri így. *(El.)*

(Szünet.)

KOMOR ÚR: Egyedül maradtam. Láthatják, az események engem igazoltak. Hiszen a papír másra kellett. Kár, hogy ők nem hallhatták ezt, épp ők, akik kételkedtek ebben. *(Sétál.)* Egyedül indulok a Mennybe, egyedül lépek a Paradicsomba. Most talán jól esne valaki, akivel együtt örüljek, akinek elújságnám, vagy aki elmondaná örömét... De így is jó. Így is jól van, uram... *(Kis szünet. Farkasszemet néz az ülő halottakkal, majd)*

szinte arcukba.) Az események engem igazoltak. A történelem engem igazolt. Hát nem hall senki? Eh, úgysem hallják. Ki előtt igazoljam, kiért és kinek, hogy nékem igazam volt? *(Kis szünet, Szent Péter be, némán közeledik, megáll Komor úr előtt.)*

KOMOR ÚR: A papír, persze. Még nincs meg.

SZENT PÉTER: Nem baj. Tegye a szemére ezt. *(Fekete kendőt vesz elő, odaadja.)*

KOMOR ÚR: Ezt? Minek?

SZENT PÉTER: Hogy ne lásson.

KOMOR ÚR: Ó, igen. Hisz az utat látni nem szabad. Az út a Mennyekbe láthatatlan. Csak akit visznek, az térhet oda. *(Felteszi a kendőt. Szent Péter megigazítja, teljes sötét lesz.)*

SZENT PÉTER: Mehetünk. A kendőt ne próbálja félrehúzni. Nem lenne jó. A világosság árt az egészségnek. *(Lépteik kongón hallatszanak, hirtelen világos lesz: hatalmas fehér fal emelkedik, Péter melléje állítja Komor urat, a fal felső sarkában fekete hangszóró.)*

KOMOR ÚR: Megérkeztünk? Levehetem?

SZENT PÉTER: Még nem.

KOMOR ÚR: Már a Mennyekben vagyunk?

SZENT PÉTER: Isten közelében.

KOMOR ÚR: Meghallhatnám a hangját legalább?

(Szent Péter odalép a fal sarkához, láthatatlan gombot nyom meg. A Jó Isten Hangja hallatszik.)

A JÓ ISTEN HANGJA *(értelmes, egyszerű hang, csak bölcsesség van benne, nincs semmi papossága, nem kell azt hinni, sem képzelni, hogy a Jóisten is úgy beszél, mint a papjai, vagy ahogyan elképzelik):* Mi történt, Péter?

SZENT PÉTER: Megjött az ember, ó, uram!

A JÓ ISTEN HANGJA: Tedd, amit mondtam.

KOMOR ÚR: Uram, a te hangod ez? De jó, hogy hallhatom.

A JÓ ISTEN HANGJA: Hallgasd, és örökre zárd füledbe.

KOMOR ÚR: Ez már a Menny?

A JÓ ISTEN HANGJA: Ez még nem a Paradicsom.

KOMOR ÚR: Hol vagyok?

A JÓ ISTEN HANGJA: Egy lépéssel a Mennysországon elértél.

KOMOR ÚR: S mikor léphetek be?

A JÓ ISTEN HANGJA: Soha.

KOMOR ÚR: Mit tettem?

A JÓ ISTEN HANGJA: Egyedül maradtál.

KOMOR ÚR: Ez bűn, ó, Uram?

A JÓ ISTEN HANGJA: A Mennysországra senki sem léphet egyedül. A Mennysországra társakat kell hozni.

KOMOR ÚR: Árulás. Én nem tudtam... Uram, ez nem... valóság.

A JÓ ISTEN HANGJA: Igaz, mert mondom. A Paradicsomba másodmagaddal jöhetsz csupán. S ha ez a második olyan, akit szeretsz, kell hoznod egy harmadikat is, olyat, kit gyűlölsz vagy unsz, utálsz, akire haragszol, vagy aki közömbös. A Mennysországom törvénye így szól. Mert senki nem lehet magáért és magának a Paradicsomban. Mert senki nem örülhet csupán önmagának.

KOMOR ÚR: Uram, én megtettem mindent, hogy egyedül ne maradjak.

A JÓ ISTEN HANGJA: Ha mindent megtettél volna, nem állnál most itt egyedül. Keresd a rosszat eszközödben, mert rossz eszközzel nem lehet jót cselekedni, gonosz eszközzel nem szolgálhatod a jót. A cél nem áll a létben mocsanatlan, ahogy felé megyünk, maga is módosul — az út, az eszköz által. Rossz az az eszköz, mely terheli a célt. A cél felé vigyázz az út sárára. Eszköz és cél harmóniája kell. Gonoszul nem jutsz jóra, gonosz léptekkel nem éred be a jót.

KOMOR ÚR: Érzem, itt árulás van. Nekem nem szóltak erről, eltitkolták a múltat.

A JÓ ISTEN HANGJA: Erről nem szóltak senkinek, ki ezt a titkot megsejti életében, annak jó lesz, s ki nem, sorsodra jut.

KOMOR ÚR: Árulás! Az Isten árulása. Egyedül hagysz gondolkodni minket. Egyedül hagysz százszor döntenet, hogy ezt vagy azt és így meg így tegyük, s mégse fogadsz be, ha egyedül jövünk. Isten! Kitaláltod a magányost; nem kell a magányos néked, pedig magányra ítéled lé-

nyeid. (*Szent Péterhez.*) Most már leveheted a kendőt a szememről. Látok, lássanak.

SZENT PÉTER: Ha majd egész sötét lesz, láthatsz már te is.

A JÓ ISTEN HANGJA: Péter, juttasd sorsához ezt a lényt.

(*Csend, szünet.*)

KOMOR ÚR: Nos, hol a sorsom? Hol késik a sorsom? Egyedül van sorsom önmagával, és ti is mind-mind egyedül maradtok végül sorsotokkal.

(*Kis szünet.*)

SZENT PÉTER (*oldalra nézve, halkán*): Tűz. (*Teljes sötét lesz, szünet.*)

A JÓ ISTEN HANGJA: Bizony mondom, a társait ölö mennyországát pusztítja önmagában. Bizony mondom, boldogság sejtjét pusztítja az ember, midőn sötét erőszak cselekedtet, a boldogság sejtjét, mely vissza soha nem nő, akár velőtök sejtje, s mely nem forr össze, mint paripa csontja sem. Bizony mondom, ki mást kizár az ajtaján a Paradicsomból, az előtt az én kapum bezárul. (*Mire fény lesz, az olvasó szeme elől eltűnik a játék.*)

(1966—67—68)